

VÝNOSY ŘEPKY OZIMÉ PO RŮZNÝCH SKUPINÁCH PŘEDPLODIN V POLSKU V LETECH 2005-2007

*Winter Rapeseed Yields after Different Groups of Forecrops in Poland During 2005-2007
Plonowanie rzepaku ozimego po różnych grupach przedplonów w Polsce latach 2005-2007*

Tadeusz WAŁKOWSKI

IHAR –PIB Oddział w Poznaniu, Polsko

Summary: The aim of this study was to determine variability of the yields of winter rapeseed production areas in dependence on different groups of forecrops. Questionnaire investigations were performed during 2005-2007 and confirm the results of many experiments, in which rapeseed grown after cereals reached significantly worse results in seeds yield marker in comparison with good forecrops.

Key words: *winter rapeseed, forecrops, questionnaire, production area*

Souhrn: Cílem této studie bylo stanovení variability výnosů produkčních ploch řepky ozimé v závislosti na různých skupinách předplodin. Dotazníkové průzkumy pocházející z let 2005-2007 potvrzují výsledky mnoha pokusů, v nichž řepka pěstovaná po obilninách podávala ve srovnání s dobrými předplodinami v ukazateli výnosu semen výsledky výrazně horší.

Klíčová slova: *řepka ozimá, předplodiny, dotazníky, produkční plochy*

Úvod

V průběhu posledních let má produkce semen řepky ozimé v Polsku stoupající tendenci a to v důsledku rostoucích osevních ploch a dosahování stále vyšších výnosů. Tuto skutečnost lze pozorovat především v tradičních oblastech pěstování řepky ozimé, tj. ve vojvodství na severu a jihozápadě země a také ve Velkopolsku a Kujawsku.

Zvyšování pěstebních ploch je patrné zejména v podnicích s vyšší úrovní koncentrace intenzivního pěstování obilnin, kde je řepka ozimá řazena mezi meziplodiny. Jedná se o subjekty s vysokým (60-70 %) a velmi vysokým (75 %) podílem obilnin ve struktuře osevního sledu. Daný fakt má pozitivní význam s ohledem na regenerační a fyto-sanitární

vlastnosti řepky. Je třeba si ale uvědomit negativní stránku věci, kdy při vysoké koncentraci pěstování obilnin a trendu zvyšování ploch osetých řepkou dochází k negativnímu ovlivnění struktury osevního postupu, jelikož jsou vytěšňovány „zbylé“ nejlepší - přirozené meziplodiny a následkem toho vzniká nutnost pěstování řepky výlučně po obilninách. Mimo toho vede velký podíl obilnin v osevním postupu, spojený s rostoucí intenzitou jejich pěstování, k prohloubení nevyrovnané bilance humusu a snížení produktivity půdy.

Výsledky mnoha exaktních pokusů s řepkou ozimou svědčí o významu vztahu výnosu semen a druhu předplodiny.

Materiál a metodika

Materiál studie sestával z celostátních dotazníkových průzkumů pěstebních ploch řepky ozimé realizovaných v letech 2005-2007, jež se týkaly posouzení vlivu nejvýznamnějších agrotechnických činitelů na

úroveň získaných výnosů semen řepky ozimé. Bylo využito výsledků ze 2713 náhodně vybraných ploch ležících na odlišných územích.

Výsledky

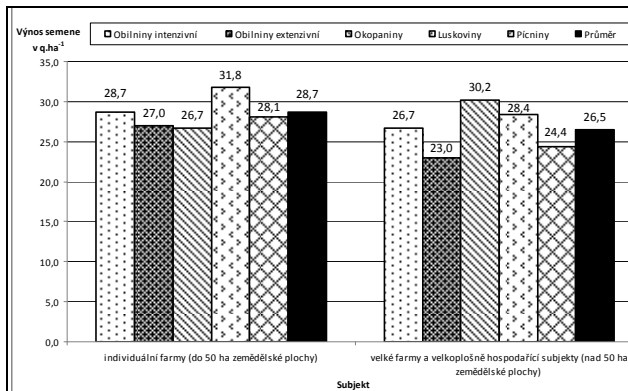
Tato práce prezentuje výsledky studie týkající se vlivu pěstování řepky ozimé po různých skupinách předplodin (intenzivní obilniny: pšenice, ječmen, tritikale; extenzivní obilniny: žito, oves, obilní a luskobilní směsky; okopaniny, luskoviny, pícniny) na výši výnosu řepkového semene. Vzhledem k velké plošné rozmanitosti farem byla variabilita výnosů popsána odděleně pro dvě skupiny subjektů pěstujících řepku: první skupinou jsou individuální soukromé farmy s rozlohou zemědělské půdy až do 50 ha, následuje skupina velkých zemědělských podniků s plochami přesahujícími 50 ha zemědělské půdy. Získané výsledky jsou uvedeny v grafu 1.

Průměrný výnos zaznamenaný v letech 2005-2007 z celostátních dotazníkových průzkumů dosáhl 2,83 t.ha⁻¹. V případě skupiny individuálních soukromých farem s rozlohou zemědělské půdy do 50

ha, která představovala 83,3 % respondentů, se průměrný výnos ustálil na hodnotě 2,87 t.ha⁻¹. V porovnání s průměrným výnosem subjektů hospodařících na výměrách přesahujících 50 ha, tyto tvořily 16,7 % respondentů, byl vyšší o 0,22 t.ha⁻¹, což představuje nárůst o 8,3 %.

Výsledky prokázaly výraznou diferenci výnosů semen řepky v závislosti na druhu předplodiny. Nejvyšších výnosů bylo dosaženo po luskovinách ve skupině individuálních farem s pěstební plochou do 50 ha. Výnosy v tomto případě překonaly o 10,8 % výnosy získané po intenzivně pěstovaných obilninách, zároveň byly také v průměru o 12,4 % vyšší než průměrný výnos řepky všech v šetření zúčastněných subjektů (2,83 t.ha⁻¹).

Graf 1. Výsledky výnosů řepky ozimé ve skupině podniků do 50 ha z.p. a ve skupině farem nad 50 ha z.p. po různých skupinách předplodin v letech 2005-2007.

Mezi výsledky skupiny subjektů hospodařících na ploše větší než 50 ha se nejvíce zviditelnil výnos řepky po okopaninách, který dosáhl hodnoty 113,1 % výnosu průměru všech předplodin této skupiny, zatímco průměrný výnos po luskovinách vůči průměru výnosů všech předplodin v této skupině subjektů dosáhl 107,2 %.

Pro řepku ozimou neurčuje hodnotu jejího stanoviště pouze druh předplodiny, ale také celé spektrum činitelů spočívajících v osevním postupu na stanovišti a čas, který je po sklizni předplodiny k dispozici pro posklizňové úpravy pozemku a přípravu k seti, jak je uvedeno v tabulce 1.

Tabulka 1: Průměrné termíny sklizně obilnin a ostatních předplodin, provedení seťové orby a výsevu řepky v individuálních a velkoplošných subjektech v Polsku v letech 2005-2007

Subjekt	Průměrné termíny*								
	sklizeň předplodin:			předseťové orby po sklizni:			seti po:		
	obilnin	ostatních	X	obilnin	ostatních	X	obilnině	ostatních	X
individuální < 50 ha	218,4	207,2	216,7	230,9	225,4	230,1	239,2	236,9	238,8
početnost v %	84,7	15,3	2261=100						
velkoplošné > 50 ha	215,9	199,2	212,0	229,8	221,1	227,8	240,5	237,0	239,7
početnost v %	76,8	23,2	452=100						
Celkem	218,1	205,7	216,0	230,7	224,6	229,7	239,4	236,9	239,0
početnost v %	83,4	16,6	2713=100						

*uváděné jako další dny v kalendářním roce; (např.: 237 - 25 VIII)

Výpočty uvedené v tabulce 1 představují průměrné termíny (počty dnů) od zasetí do sklizně obilnin a ostatních předplodin, termíny provedení předseťové orby a výsevu řepky v daných polských subjektech s rozlohami do i nad 50 ha zemědělské půdy za roky 2005-2007. Z daných hodnot vyplývá například fakt, že po sklizni obilnin, která proběhla před koncem první dekády srpna (VIII), zůstalo na sklizeň slámy a provedení posklizňových operací zpracování půdy pouze 12

až 14 dní a výsevy ukončené po následujících 9 až 10 dnech byly v mnoha případech ve vztahu k agrotechnickým termínům opožděné.

V případě ostatních předplodin (vyjma obilnin) připadal průměrný termín sklizně na třetí dekádu července. Seťová orba tak mohla být zakončena o 5-9 dní dříve, než v případě obilnin a výsevy bylo reálně ukončit o 2-3 dny dříve než po obilninách.

Závěr

- Výsledky tří let dotazníkových průzkumů potvrzují, že obilniny tvoří dominantní skupinu předplodin řepky ozimé.
- Pro získání stabilních a uspokojivých výnosů řepky v podmínkách koncentrace jejího pěstování po obilninách je nutná pro úpravu pozemku předpokládaného pro seti řepky efektivní a včasná sklizeň zrna i slámy.
- V zemědělské praxi lze jen zřídka přijmout takové osevní postupy, které jsou z agrotechnického a biologického hlediska nejideálnější.
- Struktura osevních postupů není výsledkem ideální posloupnosti druhů rostlin, ale především důsledkem adaptace na specifické charakteristiky životního prostředí a stávající ekonomickou situaci.

Kontaktní adresa

Dr Tadeusz Wałkowski, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - PIB ul. Strzeszyńska 3660-479 Poznań, tel. (0-61) 823-32-51, fax 823-38-71, E-mail: twalk@nico.ihar.poznan.pl; twalk7@poczta.onet.pl

Z polštiny přeložil Ing. Petr Pšenička a jazykově doladil Bc. Tomáš Rýgl